

سایه روشن وزارت آقای رئیس

زهرا رضایی
رئیس مرکز گروه دانشگاه

تا یک ماه و نیم دیگر نهمین رئیس جمهور ایران، به عنوان شخص اول اجرایی کشور قدرت را در دست می‌گیرد و عملاً دولت چهاردهم آغاز به کار خواهد کرد. رئیس جمهوری که در

انتخابات دومرحله‌ای توانست با بیش از ۱۶ میلیون رای عنوان برنده را از آن خود کند در زمره جامعه پزشکی کشور تعریف می‌شود. در کارنامه کاری او حضور در وزارتخانه بهداشت در قامت وزیر در دوره دوم دولت اصلاحات و معاون وزیر این وزارتخانه در دولت اول اصلاحات به چشم می‌خورد. او که در ۷۰ سالگی به مسند ریاست جمهوری رسیده فارغ‌التحصیل

ممانعت جدایی آموزش پزشکی از وزارت بهداشت

جدایی آموزش پزشکی از وزارت بهداشت را باید یکی از همان اتفاقات مهمی دانست که یک سال بعد از حضور پزشکیان در وزارت بهداشت مطرح شد. با وجود اینکه برای اولین بار سال ۱۳۶۴ بود که آموزش پزشکی جزء وظایف این وزارتخانه قرار گرفت، اما ۱۷ سال بعد، طرح جداسازی بازوی آموزشی از این وزارتخانه توسط خود دولت طرح شد که موافقت‌ها و مخالفت‌های زیادی را در پی داشت. جالب اینجاست که از جمله مخالفان سرسخت اجرای این طرح مدیران رده بالای همین وزارتخانه بوده‌اند و دلایل مختلفی را نیز برای آن طرح می‌کرد. گذاشتن هزینه کلان روی دوش دولت برای تفکیک و واگذاری امکانات آموزشی به وزارت علوم، نادیده گرفتن دستاوردهای ملی و بین‌المللی پیوستن آموزش پزشکی به وزارت بهداشت و ایجاد ابهام در وزارت بهداشت و سازمان‌های جهانی مانند سازمان بهداشت جهانی و... را باید از جمله مهم‌ترین

این دلایل دانست. هرچند کوشش‌ها برای یکپارچه کردن حوزه آموزش در کشور سال‌ها بعد از آن هم ادامه داشت، اما این طرح در آن برهه به نتیجه نرسید و با وجود تدوین لایحه‌ای در این زمینه و ارسال آن به مجلس برای تصویب، در نهایت تصویب نشد تا همچنان وظیفه تربیت نیروی انسانی متخصص در حوزه‌های مختلف پزشکی در اختیار همین وزارتخانه باقی بماند. از سوی دیگر شاید بد نباشد در اینجا نگاهی هم به زیرساخت‌های آموزشی در اوایل سال تحصیلی ۱۳۸۰-۱۳۷۹ و مقایسه آن با سال تحصیلی ۱۳۸۷-۱۳۸۶ داشته باشیم. آماري که نشان می‌دهد رشد ۲۲ درصدی در ایجاد دانشکده‌های داروسازی و ۲۰ درصدی و ۳ درصدی در حوزه پزشکی رخ داده بود که شاید رشد چندان زیادی نباشد، اما با توجه به اینکه هنوز تحصیلات آکادمیک در آن سال‌ها به اندازه امروز فراگیر نشده بود خود می‌تواند از اهمیت بالایی برخوردار باشد.

روستاییان تحت پوشش بیمه قرار گرفتند

افزایش چتر بیمه‌ای برای کاهش هزینه‌های درمانی هرچند مستقیماً توسط وزارت بهداشت اجرا نشد، اما طبیعتاً یکی از ارگان‌های اصلی در تحقق این مسأله به شمار می‌رفت. کاهش بار مالی از دوش خانواده‌هایی که درگیر بیماری شده‌اند در چند نوبت در دوران پزشکیان دنبال شد به طوری که اولین بار در سال ۱۳۸۱ سازمان بیمه خدمات درمانی بیمه درمانی سرپایی را برای جمعیت شهری فاقد بیمه به اجرا درآورد که براساس آن هشت میلیون نفر از جمعیت شهری کشور ذیل پوشش این نوع بیمه قرار گرفتند. اگر بخواهیم نگاهی آماری به جمعیت بیمه‌شدگان داشته باشیم می‌توان عنوان کرد در آن زمان با در نظر گرفتن جمعیت

بیمه‌شدگان سازمان بیمه خدمات درمانی نیروهای مسلح، کمیته امداد، سازمان خدمات درمانی و سازمان‌های مستقلی مانند بیمه بانک‌ها و کارمندان نفت، در مجموع بیش از ۹۸٫۵ درصد از جمعیت کشور مشمول خدمات این حوزه می‌شدند. در آخرین سال وزارت پزشکیان نیز طرح بیمه درمان روستاییان و عشایران از سوی مجلس تصویب شد و این قشر از جامعه نیز تحت پوشش خدمات درمانی بیمه بستری و سرپایی قرار گرفتند که برای تحقق آن نیز ۴۰۰ میلیارد تومان اعتبار در نظر گرفته شده بود و طبیعتاً نقش پررنگی در کاهش هزینه‌های درمانی برای گروه‌های مختلف داشت.

ایجاد شورای عالی سلامت و نوسازی ناوگان آمبولانس‌ها

تدوین آیین‌نامه شورای عالی سلامت کشور و برنامه اصلاحات در نظام سلامت یکی دیگر از موضوعات قابل توجه در سال ۱۳۸۲ است که از سوی هیات وزیران به تصویب رسید. طرحی که با توجه به اسمش زمینه را برای انجام بسیاری از تحولات در سال‌های بعدی مانند همان طرح پزشک خانواده و تغییر کاربری بهداری‌ها فراهم می‌کرد. واقعیت آن است که براساس ماده ۱۴ آیین‌نامه این شورا امکان انجام آزمایشی برنامه اصلاحات در نظام سلامت در استان‌های آذربایجان شرقی، خراسان، چهارمحال و بختیاری و بوشهر به این وزارتخانه داده شده بود تا عملاً اقدامات لازم برای تغییر وضعیت نظام سلامت در این استان‌ها آغاز شود. به عبارت دقیق‌تر براساس ماده ۱۸ این وزارتخانه می‌توانست سرانه، تعرفه

رشد ۲۹ درصدی مقالات بازوی پژوهشی حوزه پزشکی تقویت شد

تعداد پژوهشگاه‌های کشور در سال ۱۳۸۳، ۲۱ تنها عدد بود که این رقم تنها ظرف یک سال که مصادف با آخرین سال وزیر بودن پزشکیان بود به ۲۴ رسید که نشان از رشد ۱۴ درصدی دارد. تعداد مراکز دانشگاهی هم از ۵۴ مرکز در همین بازه زمانی به ۷۵ رسیده بود که معنایش رشد ۳۹ درصدی است. وضعیت نمایه شدن مقالات ایرانی در پایگاه استنادی اسکوپوس هم که می‌تواند به عنوان سنجه‌ای برای اعتبارات علمی این مقالات در نظر گرفته شود هم موضوع دیگری است که باید به آن توجه کرد به طوری که تعداد این مقالات از هزار و ۹۸۸ مقاله به هشت هزار و ۴۰۵ مقاله رسید که رشد ۴۰ درصدی داشته است.

رشد ۲۹ درصدی مقالات پژوهشی منتشرشده در حوزه پزشکی طی سال‌های ۲۰۰۱ تا ۲۰۰۵ هم باید جزء اقدامات قابل توجه در دوران حضور پزشکیان در وزارت بهداشت دانست به طوری که در اولین سال حضور او در این وزارتخانه در مجموع ۵۳۵ هزار و ۱۶۸ مقاله منتشر شد، درحالی‌که این میزان در آخرین سال حضورش به ۶۸۸ هزار و ۳۱۵ مقاله رسید. اولویت قرار گرفتن پژوهش در این برهه زمانی تنها به تولید مقالات خلاصه نشد بلکه تاسیس و راه‌اندازی مراکز تحقیقاتی و همچنین پژوهشگاه‌های مرتبط با نظام سلامت هم روند صعودی را تجربه کردند. مرکزی که طبیعتاً نقش مؤثری در انجام همین پژوهش‌ها ایفا کرده‌اند؛ به طوری که

پزشک خانواده؛ مهم‌ترین طرح نظام سلامت کشور

آزمایشی برای شهرهایی با جمعیت کمتر از ۵۰ هزار نفر نیز در استان‌های خوزستان، سیستان و بلوچستان، چهارمحال و بختیاری و کردستان اجرایی شد. یکی از کارپروژه‌های «پزشک خانواده» را باید تغییر کاربری بهداری‌ها و خانه‌های بهداشت و تبدیل آنها به مراکز جامع خدمات سلامت روستایی دانست. این اتفاق بستر حضور پزشک، ماما، مراقبان سلامت و بهروزان را در این مراکز فراهم کرد تا مناطق روستایی نیز امکان استفاده دائمی از این خدمات را داشته باشند. همچنین آنها به صورت هفتگی و ماهانه به روستاها و مناطقی که تحت پوشش این طرح قرار می‌گرفتند نیز سر می‌زدند تا دامنه ارائه خدمات پزشکی در سطح کشور گسترده‌تر شود.

«پزشک خانواده» را باید طرحی در نظام سلامت دانست که توانست اثرات مثبت قابل توجهی را در این فضا بگذارد. طرحی که اولین بار در شش ماه پایانی دولت هفتم با اختصاص بودجه ۵۰۰ میلیارد تومانی در سازمان بیمه سلامت ایران استارت خورد اما اجرای رسمی آن از دولت هشتم به وسیله وزارت بهداشت پزشکیان دنبال شد که طی آن برای حدود ۲۰ میلیون نفر دفترچه بیمه نظام ارجاع برای روستاییان و ساکنان شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر صادر شد. در آخرین سال حضور او در وزارت بهداشت این طرح با توافقات صورت‌گرفته بین مجلس و دولت در روستاهای سراسر کشور به اجرا درآمد و اهمیت آن به حدی بود که بعد از پنج سال همین طرح به صورت

ریشه‌کن کردن فلج اطفال در کشور

تدوین آیین‌نامه شورای عالی برنامه‌ریزی کشوری پیشگیری از عفونت HIV و ایدز و کنترل آن در سال ۱۳۸۲ که به تصویب هیات وزیران وقت رسیده بود را هم باید یکی از اقدامات مؤثر این وزارتخانه در راستای کنترل و پیشگیری از بیماری‌های واگیر دانست. اتفاقی که با توجه به وضعیت فرهنگی آن زمان و نگاه جامعه به چنین بیماری‌هایی از اهمیت غیرقابل کتمان برخوردار است. یکی دیگر از اقدامات مؤثر این وزارتخانه در حوزه کنترل بیماری‌ها را باید کنترل بیماری ویبا در مناطق مختلف کشور دانست به طوری که سال ۸۲ را باید یکی از سال‌های موفق در کنترل این بیماری نسبت به دو دهه قبل تر از آن به شمار آورد. براساس گفته مسئولان وقت در آن سال تنها ۹۶ مورد ویبا در کل کشور به ثبت رسیده بود.

از استیضاح تارای اعتماد دوباره به پزشک‌ها

بودند. نمایندگان موافق استیضاح هم خواهان پاسخ دادن پزشک‌ها به سوالات مختلفی در حوزه عزل و نصب‌ها و انتصاب مدیران ضعیف در مدیریت کلان نظام سلامت، حذف نیروهای فعال و دلسوز از سیستم سلامت کشور، عدم تحقق مواد قانونی برنامه سوم در ارتباط با آن وزارتخانه، ایجاد مشکلات اقتصادی و مالی و ضعف در عملکرد وام بانک جهانی برای بهبود حوزه سلامت، ایجاد بی‌انگیزگی در میان اساتید و دانشجویان، عدم حضور اساتید، مدل استفاده افراد از فرصت‌های آموزشی و مطالعاتی خارج کشور و نادیده گرفتن مشکلات و مسائل آموزشی دانشگاه‌های علوم پزشکی از سوی وزارت بهداشت، تداوم مشکلات بیمارستان‌ها در خودگردانی و عدم اهتمام به اجرای بیمه همگانی بودند که در نهایت با پاسخ‌های پزشک‌ها مجلسی‌ها دوباره چراغ سبز به او نشان دادند.

با همه اتفاقات مهمی که در دوران حضور مسعود پزشکیان در وزارت بهداشت در طول چهار سال رخ داده اما کشیده شدن پای او در ۲۷ خرداد ۱۳۸۲ به مجلس در راستای پاسخ به سوال نمایندگان که طرح استیضاح او را دنبال می‌کردند هم نمی‌توان از قلم انداخت. این جلسه در حالی برگزار شد که هنوز عمر حضور او در وزارتخانه بهداشت به دو سال نرسیده بود، اما شرایط کشور در حوزه نظام سلامت نمایندگان ملت را بر آن داشت تا بالاترین شخص در حوزه سلامت کشور را به بهارستان بکشانند. هرچند در نهایت پاسخ‌های ارائه شده از سوی وزیر وقت بهداشت، مجلسی‌ها را قانع کرد تا دوباره به او رای اعتماد داده و بگذارند تا پزشکیان دوران وزارت را به پایان برساند. در مجموع نمایندگان مجلس ۶۰ نماینده موافق استیضاح، ۱۷۰ نماینده مخالف و ۵ نماینده هم رای ممتنع